

ADVIES
Algemene Raad
27 november 2008
AR/PCA/ADV/011

Advies over student tutoring

Advies over student tutoring

1 Situering

De heer Frank Vandenbroucke, minister van Onderwijs, Vorming en Werk heeft aan de Vlaamse Onderwijsraad een advies gevraagd over het concept student tutoring.

Aanleiding voor die adviesvraag is de publicatie van een studie over student tutoring.⁽¹⁾ Deze studie is het resultaat van de samenwerking tussen de minister en de Koning Boudewijnstichting die tot doel had te zorgen voor een zekere stroomlijning, uitwisseling van goede praktijken en evaluatie in het diffuse veld van 'student tutoring'.

Het onderzoeksrapport "Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs", bestaat uit drie delen. Het eerste deel geeft een methodologische verduidelijking bij het gevoerde onderzoek.

Het tweede deel inventariseert en portretteert 11 student tutoringinitiatieven in het Vlaams onderwijs die tijdens het schooljaar 2007-2008 door de Koning Boudewijnstichting en de Vlaamse minister van Onderwijs, Vorming en Werk werden ondersteund. In dat deel wordt beschreven hoe de ondersteuningssessies concreet in hun werk gingen en hoe de betrokkenen het project beleefden. Het bevat ook de resultaten van een online bevraging over de waardering van en de tevredenheid over de projecten bij de betrokken tutees, tutors, schoolcoördinatoren, leraren uit de partnerscholen en medewerkers uit de instellingen voor hoger onderwijs.

In een derde deel rapporteren de onderzoekers over de factoren die de opzet en implementatie van student tutoringinitiatieven belemmeren en faciliteren en formuleren zij implicaties voor de praktijk en beleidsaanbevelingen.

In het advies dat hier voorligt, ontwikkelt de Vlor, zoals gevraagd door de minister, een eigen concept van student tutoring en koppelt daaraan enkele beleidsaanbevelingen. De Vlor put daarvoor inspiratie uit het onderzoeksrapport "Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs" en uit het rapport "Student tutoring, Good practices in België"⁽²⁾. Voorliggend advies volgt zeer kort op het advies dat de Vlor uitbracht over het verslag "Strijd tegen armoede, evoluties en perspectieven, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie"⁽³⁾. Bij de ontwikkeling van zijn concept over student tutoring houdt de Vlor rekening met de krachtlijnen in dat advies.⁽⁴⁾

¹ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, Brussel, mei 2008, 152 bladzijden

² Bossaerts, B., Student tutoring, Good practices in België, Koning Boudewijnstichting, Brussel, maart 2007, 48 bladzijden

³ Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, Verslag 'Strijd tegen Armoede, Evoluties en perspectieven, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie', Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, december 2007, 200 bladzijden

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Advies over het verslag 'Strijd tegen armoede, evoluties en perspectieven, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie', Algemene Raad, Brussel, 23 oktober 2008, AR/PCA/ADV/007, 16 bladzijden

Een werkgroep Student Tutoring van de Algemene Raad heeft dit advies voorbereid. De heer Luc Driesmans was voorzitter van deze werkgroep. De commissie Diversiteit van de Raad Hoger Onderwijs heeft de kans gekregen om een inbreng te doen voor dit advies. De onderzoekers hebben hun rapport toegelicht voor de werkgroep en de commissie Diversiteit van de Raad Hoger Onderwijs. Eén van hen, mevrouw Hilde Van Keer, nam ook deel aan de vergaderingen van de werkgroep Student Tutoring van de Algemene Raad.

De Algemene Raad van de Vlaamse Onderwijsraad formuleerde dit advies unaniem tijdens zijn vergadering van 27 november 2008.

2 Omschrijving

In hun onderzoek naar tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs omschrijven de onderzoeksters student tutoring in het voorwoord als inspanningen van studenten uit het hoger onderwijs om ondermeer de doorstromingsmogelijkheden en de slaagkansen van leerlingen uit etnisch culturele minderheden en/of kansarme leerlingen te optimaliseren. De studenten worden ingezet als begeleider om leerlingen uit het kleuter-, lager en/of secundair onderwijs te ondersteunen bij hun leerproces. De studenten worden in dit verband 'tutors' genoemd, de leerlingen die begeleid worden 'tutees'.⁽⁵⁾

In het rapport van de Koning Boudewijnstichting, Good practices in België, omschrijft de auteur student tutoring als initiatieven waarmee studenten op een gestructureerde manier jongeren helpen en ondersteunen bij hun studie. ⁽⁶⁾ Zij onderscheidt daarbij twee grote modellen:

- 1 het tutoraat buiten het studieprogramma van de tutor,
- 2 het tutoraat binnen het studieprogramma van de tutor. ⁽⁷⁾

De tutoring kan thuis of op school plaats vinden, in een één-op-één relatie of in kleine groepen.⁽⁸⁾

De Vlor neemt deze ruime omschrijving van student tutoring over. Hij voegt daaraan toe dat student tutoring een bijdrage moet leveren tot de realisatie van meer gelijke onderwijskansen.

3 Waarom student tutoring

Hoe goed een school ook werkt, er blijft een kloof tussen school en thuis die de school, ondanks alle inspanningen, niet blijkt te kunnen overbruggen. De oorzaak van die kloof ligt niet alleen op school. Om die kloof te overbruggen kan een school kiezen om haar andere acties in het kader van het gelijkeonderwijskansenbeleid te versterken door een

⁵ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, idem, blz. 7

⁶ Bossaerts, B., Student tutoring, Good practices in België, Koning Boudewijnstichting, Brussel, maart 2007, 48 bladzijden, blz.3

⁷ Bossaerts, B., Student tutoring, Good practices in België, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 11

⁸ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 7

tutoringinitiatief op te zetten of deel te nemen aan een tutoringinitiatief. Zo'n tutorinitiatief kan leerlingen een bijkomende steun geven in hun leerproces.

De Vlor vraagt niet dat kinderen die in hun kansen bedreigd zijn meer uren in de klas moeten doorbrengen. Het basisprincipe is dat onderwijs zich moet afspelen binnen de schoolmuren en binnen de schooluren. Bijkomende inspanningen mogen zeker niet stigmatiserend werken voor deze kinderen. Toch leert de realiteit dat die ouders waarmee vanuit student tutoring een band kan opgebouwd worden, maar al te graag genieten van die extra steun. Initiatieven die de communicatie tussen ouders, school en tutors centraal stellen, hebben voor hen duidelijk een meerwaarde.

Student tutoring kan volgens de Vlor een antwoord zijn op de vraag naar aanvullende onderwijsondersteuning bij etnisch-culturele minderheden. ⁽⁹⁾ Nu trachten heel wat zelforganisaties een antwoord te bieden op deze duidelijke nood. Sommige federaties richten ook huiswerkklasjes in.

Student tutoring kan ook een invloed hebben op de manier van lesgeven in de klas. Studenten van de lerarenopleiding bijvoorbeeld, die deelnemen aan een tutorinitiatief maken van binnenuit kennis met de aanwezige diversiteit in de maatschappij. Leerkrachten die betrokken worden bij een proces van student tutoring kunnen daaruit bijvoorbeeld ook leren voor hun eigen lespraktijk.

4 Uitgangspunten

Voor de Vlor is student tutoring slechts één van de mogelijke manieren waarop een school kan werken aan de doelstellingen die ze gekozen heeft uit de verschillende thema's ⁽¹⁰⁾ van het gelijke onderwijskansenbeleid. Als een school kiest voor student tutoring dan moet die keuze passen in een integrale aanpak en in het geheel van acties die ze opzet op leerlingenniveau, op leerkrachtniveau en op schoolniveau om meer gelijke onderwijskansen te realiseren.

Een belangrijk uitgangspunt voor student tutoring is dat alle partners er beter van worden: de tutees, de tutors, de ouders en de leerkrachten van de tutees, de betrokken scho(o)l(en), de docenten aan de instelling voor hoger onderwijs en de instelling voor hoger onderwijs zelf. Daarbij moet de interactie tussen alle partners een eigen dynamiek op gang brengen.

Student tutoring moet vertrekken van wat leerlingen en ouders, tutors, leerkrachten en docenten van de instellingen voor hoger onderwijs al kunnen, wat zij al goed doen en van wat al goed loopt thuis, op school en in de instelling voor hoger onderwijs.

De tutor is geen taakleerkracht en ook geen hulpverlener. Als tutoren problemen vaststellen op dat vlak, dan moeten zij wel weten aan wie zij een mogelijke vraag tot hulpverlening kunnen signaleren.

⁹ Zie ook: Commissie van de Europese gemeenschappen, Groenboek, Migratie en mobiliteit: uitdagingen en kansen voor Europese onderwijssystemen, Brussel, 3 juli 2008, COM(2008)423, definitief, blz. 11.

¹⁰ Deze thema's zijn: de preventie en remediëring van ontwikkelings- en leerachterstanden, taalvaardigheidsonderwijs, intercultureel onderwijs, doorstroming en oriëntering, socio-emotionele ontwikkeling en leerlingen- en ouderparticipatie.

Ouders van tutees mogen niet geculpabiliseerd worden. Ook bij ouders gaat student tutoring over versterken wat ze al goed doen. Het is belangrijk dat ouders tijdens hun contacten met de school ook horen wat er goed gaat.

Student tutoring moet volgens de Vlor bijdragen tot empowerment van én ouders én leerlingen. ⁽¹¹⁾

5 Doelstellingen van student tutoring

Voor de Vlor is het optimaal als een tutoringinitiatief doelstellingen nastreeft bij alle betrokken partners. Toch moet elk initiatief en moeten alle betrokken partners, afhankelijk van hun context, kunnen kiezen welke doelstellingen zij willen en kunnen formuleren, nastreven of bereiken. De keuze van de doelstellingen van een initiatief heeft niet alleen te maken met het beleidsvoerend vermogen van de betrokken scho(o)l(en). Aan elk initiatief moet overleg tussen alle betrokken partners voorafgaan. Tijdens dit overleg kunnen alle betrokken partners hun verwachtingen formuleren. Uiteindelijk zullen ze samen de doelstellingen van hun initiatief formuleren. Het unieke van student tutoring is juist dat alle partners moeten winnen bij student tutoring. De interactie tussen de doelstellingen van die verschillende partners is juist de essentie van deze initiatieven. De kwaliteit van die interactie zal de effectiviteit van het initiatief bepalen in functie van de uiteindelijke doelstelling van student tutoring: een bijdrage leveren tot de realisatie van meer gelijke onderwijskansen.

Er zijn doelstellingen

- voor de leerlingen,
- voor de leerkrachten,
- voor de school,
- voor de tutors,
- voor de ouders,
- voor de docenten van de instelling voor hoger onderwijs,
- voor de instelling voor hoger onderwijs.

Daarbij maakt de Vlor wel een onderscheid tussen kerndoelen van student tutoring en ondersteunende doelen. De kerndoelstellingen hebben te maken met de leerlingen en de tutors. De doelstellingen ten aanzien van de andere partners zijn eerder ondersteunend. De ondersteunende doelstellingen zijn nodig om de kerndoelstellingen van student tutoring te bereiken.

Hiermee wordt niet bedoeld dat elk initiatief al deze doelstellingen bij alle partners expliciet moet nastreven, laat staan bereiken. Elk initiatief kiest, afhankelijk van zijn context, zijn eigen doelen. Deze doelen moeten ingebed zijn in de keuzes van de betrokken scholen bij de realisatie van meer gelijke onderwijskansen. Voor de Vlor is een integrale aanpak, waarbij zowel de kerndoelen als ondersteunende doelen aan bod komen, belangrijk.

Het onderzoeksrapport formuleert alleen doelstellingen bij de tutees en bij de tutors. ⁽¹²⁾ Deze doelstellingen zijn de grootste gemene deler van de doelstellingen zoals die

¹¹ Zie ook: Vlaamse Onderwijsraad, Advies over het verslag "Strijd tegen armoede, evoluties en perspectieven, een bijdrage tot politiek debat en politieke actie", Algemene Raad, Brussel, 23 oktober 2008, AR/PCA/ADV/007, blz. 3.

¹² De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 121

geformuleerd worden in de bestaande initiatieven. De onderzoekers hebben alleen die doelstellingen bevestigd en geïnventariseerd. De Vlor herschrijft deze mogelijke doelstellingen en voegt er enkele mogelijke doelstellingen aan toe in functie van het concept van student tutoring dat hij in dit advies ontwikkelt. Hij formuleert daarbij ook mogelijke ondersteunende doelstellingen bij de andere partners bij student tutoring.

Voor de Vlor is het duidelijk dat student tutoring alleen die doelstellingen nooit kan bereiken. Student tutoring kan die doelstellingen helpen realiseren als die doelstellingen goed ingebed zijn in de doelstellingen van het globaal beleid voor meer gelijke onderwijskansen van de betrokken scholen. Tutors en tuteurs kunnen nooit afgerekend worden op de realisatie van de ene of de andere doelstelling.

De Vlor vindt het belangrijk dat de verschillende partners van bij de aanvang en tijdens een initiatief op geregelde tijdstippen samen reflecteren over de doelstellingen van het initiatief. Welke socio-emotionele doelstellingen worden bijvoorbeeld nagestreefd en welke worden bereikt? Waarom worden bepaalde doelstellingen wel bereikt en andere niet?

5.1 Doelen voor de tuteurs

Mogelijke doelen voor de tuteurs zijn volgens de Vlor:

- een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen;
- een positieve evolutie van de zelfredzaamheid van de leerlingen;
- een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatie van de leerlingen;
- een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen;
- een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen;
- een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen;
- een positieve evolutie in de ontwikkeling van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen;
- een positieve evolutie in het emotionele welbevinden van de leerlingen;
- het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen.

De volgorde waarin de Vlor de doelstellingen voor de tuteurs formuleert heeft geen belang. Het is wel belangrijk dat de verschillende doelstellingen mekaar onderling versterken. Zo zullen bijvoorbeeld kleine succeservaringen voor gevolg hebben dat de motivatie en het zelfvertrouwen groeien. Tutors en tuteurs hebben die kleine succeservaringen ook nodig om verder te werken. Naast leerresultaten zijn er nog andere elementen die gevolgen hebben voor de schoolloopbaan van een kind/jongere. Emotioneel welbevinden is erg belangrijk om de doorstromingsmogelijkheden en de slaagkansen van leerlingen uit etnisch culturele minderheden en/of kansarme leerlingen te optimaliseren. Voor de Vlor moet student tutoring ook werken aan het zelfbeeld, het zelfvertrouwen en de motivatie van leerlingen. De tutor als rolmodel is daarbij belangrijk. Als dan bijvoorbeeld bij mensen uit etnisch-culturele minderheden die tutor zelf behoort tot een etnisch culturele minderheid, dan is dat een groot voordeel.⁽¹³⁾

Student tutoring moet de leerling ondersteunen bij zijn leerproces en moet daarbij vertrekken van wat goed gaat, van wat leerlingen (al) kunnen. ⁽¹⁴⁾

¹³ Commissie van de Europese gemeenschappen, Groenboek, Migratie en mobiliteit: uitdagingen en kansen voor Europese onderwijssystemen, Brussel, 3 juli 2008, COM(2008)423, definitief, blz. 11.

¹⁴ Zie ook 4

5.2 Doelen voor de tutors

Mogelijke doelen (¹⁵) voor de tutors zijn:

- een positieve evolutie in hun sociale en communicatieve vaardigheden;
- een positieve evolutie in hun vaardigheden om leerlingen te motiveren;
- een positieve evolutie in de kwaliteit van hun didactische aanpak en van hun begeleidingsactiviteiten;
- een positieve evolutie in hun zelfvertrouwen en zelfbeeld;
- een positieve evolutie in hun kennis van en bewuster omgaan met diversiteit;
- een positieve evolutie in hun inzicht in de redenen waarom leerlingen het moeilijk hebben op school.

5.3 Doelen voor de ouders

Voor de ouders formuleert de Vlor de volgende doelen (¹⁶):

- een positieve evolutie in de ontwikkeling van hun vaardigheden om hun kinderen te ondersteunen bij hun deelname aan onderwijs;
- een positieve evolutie in hun inzicht in de wijze waarop hun kind werkt op school en voor school;
- een positieve evolutie in de ontwikkeling van hun toekomstperspectieven voor hun kinderen;
- een positieve evolutie in de communicatie, dialoog, betrokkenheid en participatie (¹⁷) van ouders op school.

Een tutorinitiatief mag geen taken van de ouders overnemen. De voorbeeldfunctie is vooral belangrijk. Ouders die in armoede leven hebben het vaak erg moeilijk om het voorbeeld om te zetten in gedrag. Ook voor de ouders moet student tutoring ingebed zijn in een meer integrale aanpak die ouders sterker maakt en vertrekt vanuit wat ouders al goed doen. Student tutoring is maar één van de manieren om aan empowerment van ouders te werken.

5.4 Doelen voor de leerkrachten

Voor de leerkrachten formuleert de Vlor de volgende doelen (¹⁸)

- een positieve evolutie in de kwaliteit van hun interactie met hun leerlingen;
- een positieve evolutie in hun reflectie over de eigen aanpak van de betrokken leerlingen;
- een positieve evolutie in hun inzicht in de mogelijkheden van de betrokken leerlingen;
- een positieve evolutie in hun inzicht in de context waarin leerlingen schoollopen en de gevolgen van deze context op hun schools functioneren;
- een positieve evolutie in de communicatie, dialoog, betrokkenheid en participatie van ouders op school.

¹⁵ De volgorde waarin deze doelstellingen geformuleerd worden is geen rangorde.

¹⁶ De volgorde waarin deze doelstellingen geformuleerd worden is geen rangorde.

¹⁷ Zie ook: Vlaamse Onderwijsraad, Advies over het verslag "Strijd tegen armoede, evoluties en perspectieven, een bijdrage tot politiek debat en politieke actie", Algemene Raad, Brussel, 23 oktober 2008, AR/PCA/ADV/007, blz. 9

¹⁸ De volgorde waarin deze doelstellingen geformuleerd worden is geen rangorde.

5.5 Doelen voor de school

Voor de school formuleert de Vlor de volgende doelen (¹⁹)

- een positieve evolutie in de communicatie, dialoog, betrokkenheid en participatie van ouders op school;
- een positieve evolutie in de inbedding van diversiteit in het geheel van de schoolwerking.

5.6 Doelen voor de docenten van de instellingen voor hoger onderwijs

Voor de docenten van de instellingen voor hoger onderwijs formuleert de Vlor de volgende doelen (²⁰):

- een positieve evolutie in hun inzicht in de aanwezige diversiteit in de klas en de gevolgen daarvan voor de vaardigheden die vereist worden van toekomstige leerkrachten;
- een positieve evolutie in de kwaliteit van hun interactie met hun studenten.

5.7 Doelen voor de instellingen voor hoger onderwijs

Voor de instellingen voor hoger onderwijs formuleert de Vlor de volgende doelen (²¹):

- een positieve invloed op de inbedding van werken aan diversiteit in de curricula van de instellingen voor hoger onderwijs;
- een positieve invloed op de inbedding van diversiteit in de werking van de instellingen voor hoger onderwijs.

6 Omschrijving van de doelgroep

6.1 De tutee

In zijn omschrijving van student tutoring stelt de Vlor dat student tutoring een bijdrage moet leveren tot de realisatie van meer gelijke onderwijskansen. De Vlor wil student tutoring dus focussen op gelijke kansen. De doelgroep voor student tutoring zijn bijgevolg hoofdzakelijk die kinderen die aantikken op één of meerdere van de GOK-indicatoren.

Student tutoring is echter slechts één van de mogelijke manieren waarop scholen kunnen werken aan de realisatie van meer gelijke onderwijskansen. Het kan dus volgens de Vlor niet de bedoeling zijn om alle leerlingen die aantikken op de GOK-indicatoren te begeleiden via student tutoring. Daarvoor zijn er gewoonweg onvoldoende studenten die als tutor kunnen of willen werken. Bovendien kunnen de instellingen voor hoger onderwijs dit onmogelijk realiseren. Instellingen voor hoger onderwijs hebben vanuit hun autonomie de keuze of ze voor de realisatie van hun onderwijsdoelen kiezen voor student tutoring. Student tutoring zal daardoor voor basisscholen en secundaire scholen nooit structureel deel kunnen uitmaken van het gelijkeonderwijskansenbeleid. Deelnemen aan een student tutoringinitiatief blijft een

¹⁹ De volgorde waarin deze doelstellingen geformuleerd worden is geen rangorde.

²⁰ De volgorde waarin deze doelstellingen geformuleerd worden is geen rangorde.

²¹ De volgorde waarin deze doelstellingen geformuleerd worden is geen rangorde.

keuze van een school die op die manier haar andere acties in het kader van het gelijke onderwijskansenbeleid wil versterken. Op basis van die redenering kunnen niet alleen scholen voor gewoon onderwijs, maar ook scholen voor buitengewoon onderwijs kiezen om hun acties in het kader van meer gelijke onderwijskansen te versterken door deel te nemen aan een initiatief van student tutoring.

Welke leerlingen in aanmerking zullen komen voor student tutoring zal afhangen van de aanwezigheid van een initiatief, de context van dat initiatief, de partners bij dat initiatief en de doelstellingen van dat initiatief.

Voor naschoolse student tutoring zijn het uiteindelijk de ouders en de leerling die samen beslissen of zij al dan niet zullen deelnemen aan een initiatief van student tutoring. Een gezin mag nooit verplicht worden, bijvoorbeeld in het kader van een te ondertekenen engagementsverklaring bij de inschrijving van een leerling, om deel te nemen aan een naschools tutorinitiatief. Student tutoring na de schooluren, op school of thuis aanbieden, blijft een evenwichtsoefening tussen uitnodigen en stimuleren. Hoe dit gebeurt, zal sterk afhangen van de initiatiefnemer(s) en de betrokken partners. Een kansarmoedewerking heeft hier andere mogelijkheden dan bijvoorbeeld een gemeentebestuur of een school. Maar in alle gevallen en voor iedereen blijft het opletten voor stigmatisering.

Instellingen voor hoger onderwijs kunnen in het kader van hun diversiteitsbeleid ook kiezen voor peer tutoring binnen de instelling, waarbij ervaren studenten nieuwe studenten begeleiden. Deze keuze is zeker waardevol, maar valt buiten het concept dat de Vlor hier ontwikkelt.

6.2 De tutor

De Vlor spreekt over student tutoring als een student van het hoger onderwijs gaat samenwerken met één leerling of een klein groepje van leerlingen uit het basisonderwijs of uit het secundair onderwijs en die leerling(en) begeleidt. De tutor is dus altijd een student uit het hoger onderwijs.

In zijn concept van student tutoring onderscheidt de Vlor twee grote groepen tutors:

- 1 het tutoraat valt buiten het studieprogramma van de tutor of
- 2 het tutoraat valt binnen het studieprogramma van de tutor.

Valt het tutoraat binnen het studieprogramma van de tutor dan gaat het meestal over studenten in een leerkrachtenopleiding, maar ook over andere studenten die een diploma willen halen in een studierichting die opleidt tot een beroep waarbij ze regelmatig in contact komen met de diversiteit in de samenleving. De tutoring maakt dan deel uit van een verplichte of vrijwillige stage waarvoor ze studiepunten kunnen verwerven. In alle opleidingen voor beroepskrachten en actoren die tijdens hun beroepsleven in contact komen met de grote maatschappelijke diversiteit is systematisch contact met deze maatschappelijke diversiteit tijdens hun opleiding zeker relevant. ⁽²²⁾ Student tutoring kan één van de manieren zijn waarop een instelling voor hoger onderwijs hieraan werkt.

Daarnaast kunnen tutorinitiatieven werken met vrijwilligers die in het hoger onderwijs studeren, maar waarvoor de tutoring geen deel uitmaakt van hun opleiding. Deze

²² Vlaamse Onderwijsraad, Advies over het verslag "Strijd tegen armoede, evoluties en perspectieven, een bijdrage tot politiek debat en politieke actie", Algemene Raad, Brussel, 23 oktober 2008, AR/PCA/ADV/007, blz. 14

mogelijkheid is zeker waardevol en biedt aan jonge mensen de kans om vanuit hun maatschappelijk engagement andere jonge mensen te helpen en zelf te groeien. Meer inzicht in de diversiteit in de maatschappij, in de omgang met die diversiteit en in de mechanismen van achterstand en achterstelling dragen voor elke jongere bij tot zijn vorming tot maatschappelijk geëngageerde volwassene, zowel op persoonlijk als op professioneel vlak.

7 De partners

Bij student tutoring kunnen volgens de Vlor, afhankelijk van de lokale context, naast leerlingen, studenten, ouders, leerkrachten, docenten in het hoger onderwijs, scholen en instellingen voor hoger onderwijs, tal van partners betrokken zijn: centra voor leerlingenbegeleiding, zelforganisaties, verenigingen waar armen het woord nemen, buurthuizen, schoolopbouwwerk, integratiediensten, gemeentelijke diensten...

Vooraf ten aanzien van de ouders is student tutoring een evenwichtsoefening tussen werken met ouders als partner en werken aan doelen waarvoor de ouders zelf doelgroep zijn. Toch is het belangrijk om bij student tutoring de ouders ook als een partner te beschouwen. Ouders moeten betrokken worden bij het ontwerp en de evaluatie van een initiatief. Daarbij hoort de formulering van doelstellingen, ook doelstellingen ten aanzien van andere partners. Student tutoring mag nooit uitmonden in een verplicht engagement van de ouders.

De instellingen voor hoger onderwijs zijn niet verantwoordelijk voor de realisatie van het diversiteitsbeleid in het leerplichtonderwijs. Als gevolg van dit diversiteitsbeleid kan op bepaalde plaatsen de vraag naar student tutoring de mogelijkheden van de instellingen voor hoger onderwijs om voldoende aanbod te realiseren, overschrijden. Instellingen voor hoger onderwijs mogen op dat ogenblik nooit verplicht worden om voor bijkomende tutors te zorgen of om bijkomende tutors op te leiden.

Het CLB kan als onderwijsactor en als partner van de scholen mee de realisatie van een tutorinitiatief ondersteunen. Deze initiatieven versterken de onderwijsloopbaan en het leerproces van leerlingen. De medewerking van het CLB aan deze initiatieven past zowel in de leerlinggebonden als in de schoolondersteunende werking van de centra. Het CLB kan onder meer ondersteuning bieden bij:

- de conceptualisering, de formulering van doelstellingen, de opvolging en de evaluatie;
- de concrete invulling en implementatie van deze doelstellingen;
- de keuze en opvolging van tutees.

Het CLB kan ook de draaischijffunctie tussen onderwijs en welzijn opnemen.

8 Aanpak van de tutoring

De Vlor spreekt over student tutoring als een student van het hoger onderwijs gaat samenwerken met één leerling of een klein groepje van leerlingen uit het basisonderwijs of uit het secundair onderwijs en die leerling(en) begeleidt. De begeleiding kan op school gebeuren, tijdens of na de lessen, of elders, thuis of op een andere geschikte locatie. De

onderzoekers⁽²³⁾ stelden een grote verscheidenheid vast tussen de verschillende initiatieven. Het onderzoek had niet de bedoeling het verschil in efficiëntie en effectiviteit in functie van de verschillen in aanpak te bestuderen. Uit de resultaten blijkt wel dat het partnerschap, de betrokkenheid en de communicatie belangrijker zijn dan de plaats waar de interventies gebeuren of het aantal tutees dat de tutor gelijktijdig begeleidt: één leerling of een klein groepje van leerlingen.

De Vlor is voorstander van een grote vrijheid voor de initiatieven om een aanpak te kiezen in functie van hun doelstellingen en de context waarin ze werken. Vanuit het perspectief van ouders die in armoede leven bijvoorbeeld is de ideale werkwijze dat één tutor thuis werkt met één tutee. Vanuit het perspectief van de leerkracht en de school is het dan bijvoorbeeld weer beter dat de tutor naar school komt en daar in een één/één-relatie met de tutee of met kleine groepjes van tutees werkt tijdens de lessen of na de lessen. Voor de Vlor is een aanpak waardevol als de keuze voor die aanpak weloverwogen gebeurt op basis van de doelstellingen die een initiatief kiest vanuit zijn context en in overleg met alle betrokken partners.

9 Kritische succesfactoren

Voor deze opsomming gebruikte de Vlor het onderzoeksrapport “Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs”⁽²⁴⁾ en het rapport “Student tutoring, Good practices in België”⁽²⁵⁾ alleen als inspiratiebron. De kritische succesfactoren die hij hier opsomt zijn heeft hij zelf gekozen in functie van het concept van student tutoring dat de Vlor in dit advies ontwikkelt.

9.1 Zorgvuldige selectie, ondersteuning en opvolging van de tutors

Of een initiatief al dan niet ingebouwd is in een opleiding heeft belangrijke gevolgen voor de selectie van de tutors. Als tutoring deel uitmaakt van een opleiding, dan kan er geen selectie zijn van tutores. Maakt de tutoring geen deel uit van een opleiding, dan selecteert de initiatiefnemer best studenten met een open geest die kunnen uitgroeien tot gemotiveerde en geëngageerde tutors. Kwetsbare gezinnen mogen geen bijkomende risico's lopen op problemen die het gevolg zijn van een verkeerd gekozen tutor. Voor tutees uit etnisch culturele minderheden kunnen tutores uit diezelfde minderheden een pluspunt zijn.⁽²⁶⁾

Elke tutor heeft nood aan een kwaliteitsvolle vooropleiding en ondersteuning, zowel op didactisch als op pedagogisch en relationeel vlak. De vorming moet praktijkgericht zijn en veel belang hechten aan coachings- en begeleidingstechnieken. Maar een goede

²³ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem

²⁴ Zie ook Bossaerts, B., Student tutoring, Good practices in België, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 37 en De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem blz. 140-141

²⁵ Bossaerts, B., Student tutoring, Good practices in België, Koning Boudewijnstichting, Brussel, maart 2007, 48 bladzijden

²⁶ Commissie van de Europese gemeenschappen, Groenboek, Migratie en mobiliteit: uitdagingen en kansen voor Europese onderwijssystemen, Brussel, 3 juli 2008, COM(2008)423, definitief, blz. 11

vooropleiding en ondersteuning volstaan niet. Ook nadien blijft er nood aan systematische, ingebouwde reflectiemomenten tijdens het tutortraject. Daarvoor is het belangrijk dat de tutor zijn interventies optekent en dat die aantekeningen ook gebruikt worden bij de opvolging en evaluatie, zowel van het traject dat een bepaalde tutor volgt met een bepaalde tutee als van het initiatief in zijn geheel.

Bij tutorinitiatieven die werken met studenten voor wie de tutoring een onderdeel is van hun opleiding, maken de vooropleiding, de ondersteuning en de reflectiemomenten deel uit van de opleiding en zijn de docenten van de betrokken opleiding van de instelling voor hoger onderwijs verantwoordelijk voor de kwaliteit.

Bij initiatieven met vrijwillige tutores moeten vooraf duidelijk afspraken gemaakt worden over wie de verantwoordelijkheid voor vooropleiding, ondersteuning en reflectiemomenten op zich neemt en wie zal instaan voor de controle op de kwaliteit ervan. De vooropleiding moet rekening houden met de opleidingscontext van de studenttutors zelf.

9.2 Continuïteit bij de tutors

In hoofde van de tutees zijn continuïteit, opbouw van vertrouwen, regelmaat en de duur van het tutortraject erg belangrijk.

De korte duur van de relatie tussen tutor en tutee is een veel groter probleem als de tutoring een vorm van stage is in een bepaalde opleiding, dan bij student tutoring door vrijwilligers. Stages duren bijna nooit meer dan 3 maanden. Het is beter als een samenwerking tussen een tutor en een tutee langer duurt.

De Vlor vraagt aan de instellingen voor hoger onderwijs om te onderzoeken of de duur van de begeleiding door één bepaalde tutor kan verlengd worden door een grotere flexibiliteit in het omgaan met en uittekenen van de trajecten, voor zover dit haalbaar is in het lessenroosters van de betrokken studenttutors en aan hen duidelijk gecommuniceerd wordt dat bepaalde tijdstippen in dat rooster gereserveerd zijn voor tutoringinterventies.

9.3 Wederzijds vertrouwen tussen tutor en tutee

Wederzijds vertrouwen tussen tutor en tutee is erg belangrijk voor het succes van een tutoringtraject. Het is belangrijk om tijdens dat traject te werken aan dat vertrouwen. In een één/één-relatie tussen tutor en tutee moet omzichtig omgesprongen worden met de matching tussen tutor en tutee. Tutor en tutee kunnen best samen de gemeenschappelijke doelen verfijnen en samen opvolgen wat zij al bereikt hebben.

9.4 Coördinerende verantwoordelijkheid op verschillende niveaus

Een degelijke organisatie op alle echelons van het initiatief draagt bij tot de kwaliteit van de begeleiding. ⁽²⁷⁾ Elk tutoringinitiatief heeft een eindverantwoordelijke nodig voor de organisatie en de opvolging van het geheel. Waar de tutoring ingebed is in een opleiding is het volgens de Vlor duidelijk dat de eindverantwoordelijkheid ligt bij de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Die eindverantwoordelijke is het aanspreekpunt voor alle betrokken professionele partners. Daarnaast is er best ook een coördinator op het niveau van de

²⁷ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 141

betrokken scholen en instellingen voor hoger onderwijs. Deze coördinatoren zijn verantwoordelijk voor de praktische organisatie van de begeleidingssessies. Afhankelijk van de omvang van en de mate van betrokkenheid van de verschillende partners bij het initiatief kunnen bepaalde taken soms ook samenvallen bij één en dezelfde persoon. Het is van belang dat de coördinatie op de verschillende niveaus gebeurt vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid en vanuit het partnerschap tussen de betrokken personen en instellingen.

9.5 Vertrouwenspersoon voor de ouders

De ouders van de tutees hebben nood aan een vertrouwenspersoon. Voor elk tutoringinitiatief moet het van bij de aanvang duidelijk zijn wie die rol op zich neemt. Ook dit zal weer afhangen van de partners, de doelstellingen en de context van elk initiatief en van de mate waarin er gefocust wordt op de realisatie van de doelstellingen bij ouders. Wanneer bijvoorbeeld een vereniging van de doelgroepen betrokken is bij een initiatief dat een belangrijk accent legt op de versterking van de ouders, dan kan bij die vereniging gezocht worden naar een vertrouwensfiguur. Als een school het initiatief neemt om tutoring te voorzien in de klas en tijdens de lesuren, zal er veel minder aandacht gaan naar de uitbouw van die vertrouwensfunctie naar ouders. Dan kan de schoolcoördinator of een brugfiguur die rol bijvoorbeeld ook opnemen.

9.6 Duidelijke omkadering en structurele verankering van het initiatief

Een tutoringinitiatief heeft nood aan formele samenwerkingsverbanden tussen de betrokken partners en wordt best verankerd in het diversiteitsbeleid van de organisaties die deelnemen.

De effecten die de student tutors bereiken kunnen alleen dan duurzaam zijn als het initiatief goed verankerd is in de manier waarop die school werkt aan gelijke onderwijskansen en in de gewone werking van de school.

9.7 Goede communicatie en participatie

Van bij de start zijn een goede communicatie tussen de partners en een blijvende participatie van alle partners aan alle beslissingen in verband met de voortgang van het initiatief, van cruciaal belang. De Vlor pleit voor een participatieve aanpak 'van in den beginne'. Vooraf, voor het initiatief start, is overleg nodig over de verwachtingen van de verschillende partners. Tijdens dat overleg kunnen alle partners hun wederzijdse verwachtingen expliciteren en samen hun doelstellingen formuleren. Communicatie en participatie blijven nodig om het draagvlak bij alle partners in stand te houden en voortdurend te voeden.

9.8 Regelmaat in de activiteiten

Een initiatief dat systematisch werkt, bouwt ook regelmaat in in al zijn activiteiten. De tutors gaan regelmatig langs bij de tutees, bijvoorbeeld één keer per week. De verantwoordelijke voor het geheel neemt regelmatig contact op met alle betrokkenen. Er is regelmatig overleg tussen de partners bij het initiatief. De tutors worden regelmatig samengeroepen voor intervisie, feedback, reflectie, begeleiding...

9.9 Continuïteit van de financiële middelen

De onderzoekers ⁽²⁸⁾ noemen het gebrek aan continuïteit in de financiële middelen een grote bedreiging voor het voortbestaan van succesvolle initiatieven van student tutoring. Het gebrek aan continuïteit in de financiële middelen betekent voor vele initiatieven dat zij elk schooljaar opnieuw op zoek moeten gaan naar de financiële middelen die noodzakelijk zijn voor het voortbestaan van het tutoringinitiatief.

10 Beleidsaanbevelingen

10.1 Plaats van student tutoring in de bestaande structuren

Voor de Vlor kan student tutoring nooit de enige manier zijn om aan gelijke kansen te werken. Voor een school blijft de deelname aan een tutoringinitiatief een keuze. Een school moet binnen haar curriculum een antwoord kunnen bieden op de noden van haar leerlingen. Het onderwijs beschikt daarvoor over een aantal hulpmiddelen zoals de CLB's, de pedagogische begeleidingsdiensten, GOK-uren en/of GOK-leerkrachten, zorgcoördinatoren in het basisonderwijs... De school moet bij de uitbouw van haar onderwijs vertrekken van wat ze op dit punt al heeft. Student tutoring mag nooit in de plaats komen van dat gelijke onderwijskansenbeleid.

Maar hoe goed een school ook werkt, er blijft een kloof tussen school en thuis. Om die kloof te overbruggen kan een school kiezen om haar acties in het kader van haar gelijke onderwijskansenbeleid te versterken door een tutoringinitiatief op te zetten of deel te nemen aan een tutoringinitiatief.

Voor een instelling voor hoger onderwijs is student tutoring ook een keuze. Student tutoring is één van de manieren waarmee instellingen voor hoger onderwijs hun studenten de kans kunnen bieden om ervaring op te doen met de diversiteit in scholen.

Het kan volgens de Vlor niet de bedoeling zijn om alle leerlingen die aantikken op de GOK-indicatoren te begeleiden via student tutoring. Daarvoor zijn er onvoldoende studenten die als tutor kunnen of willen werken. Bovendien is dit onmogelijk te realiseren door de instellingen voor hoger onderwijs. Student tutoring zal daardoor voor de betrokken scholen nooit structureel deel kunnen uitmaken van het gelijkeonderwijskansenbeleid.

Voor de Vlor mag het al dan niet aanbieden van student tutoring nooit een element worden in de concurrentiestrijd tussen scholen. Student tutoring blijft één van de mogelijke manieren om te werken aan de realisatie van meer gelijke onderwijskansen en zou door een school nooit mogen aangeboden worden als een afzonderlijk en bijkomend aanbod om leerlingen te winnen. In dat opzicht mogen instellingen voor hoger onderwijs niet in zee gaan met om het even welke school. Zij moeten er zich van vergewissen dat de scholen waar zij tutoren inzetten, voor student tutoring kiezen vanuit een weloverwogen beleid voor meer gelijke onderwijskansen. Over het inzetten van student tutoring om meer gelijke kansen te realiseren, zouden, afhankelijk van de lokale context, afspraken kunnen gemaakt worden in bestaande netoverschrijdende overlegplatformen.

²⁸ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 145

10.2 Middelen voor coördinatie

Uit het onderzoek (²⁹) blijkt dat een werking op lange termijn essentieel is om duurzame effecten te kunnen bewerkstelligen. Nu blijft het voortbestaan van initiatieven gehypothekeerd als gevolg van de voortdurende onduidelijkheid over de continuïteit van en de mogelijkheden tot financiering. Als de minister student tutoring wil ondersteunen en stimuleren dan moet hij daarvoor volgens de Vlor niet alleen de nodige specifieke middelen voorzien, maar ook zorgen voor meer continuïteit bij de toekenning van die middelen.

De grote verscheidenheid in initiatieven die vandaag bestaan in het Nederlandstalig onderwijs is volgens de Vlor een troef. De toekenning van specifieke middelen mag niet voor gevolg hebben dat die verscheidenheid verloren gaat, maar mag evenmin aanleiding geven tot subsidiëring van om het even welk initiatief van studenttutoring.

De Vlor stelt voor om alleen specifieke middelen toe te kennen aan de initiatiefnemers voor de coördinatie van initiatieven die voldoen aan een aantal kwaliteitsstandaarden en daarbij de grote verscheidenheid tussen de initiatiefnemers zoals die vandaag bestaat, te respecteren. De initiatiefnemers kunnen zijn: een instelling voor hoger onderwijs, een basisschool, een secundaire school, een lokaal bestuur, een vereniging waar armen het woord nemen, een zelforganisatie, een organisatie voor schoolopbouwwerk...

10.3 Kwaliteitsstandaarden

De Vlor vindt dat de overheid alleen initiatieven kan steunen die voldoen aan de volgende kwaliteitsstandaarden:

- 1 Aan elk initiatief moet overleg tussen alle betrokken partners voorafgaan. Alle betrokken partners formuleren tijdens dit overleg hun verwachtingen en spreken af:
 - welke activiteiten tutors kunnen ontwikkelen;
 - welke doelstellingen zij nastreven bij:
 - de leerlingen,
 - de leerkrachten,
 - de school,
 - de tutors,
 - de ouders,
 - de docenten van de instelling voor hoger onderwijs en ,
 - de instelling voor hoger onderwijs.
 - waar leerlingen, studenten, ouders, leden van de betrokken schoolteams en docenten met vragen en problemen terecht kunnen;
 - wie voor de opleiding van de tutors zal zorgen en wat die opleiding moet omvatten;
 - waar, wanneer en met welke regelmaat de activiteiten zullen plaats hebben;
 - hoe zij zullen omgaan met afwezigheden van tutors en tuteurs;
 - welke instrumenten zij zullen gebruiken om de effecten van hun interventies te meten, zowel op procesniveau als op productniveau;
 - welke vormen van structurele samenwerking zij zullen ontwikkelen tussen de betrokken partners;

²⁹ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 145

- hoe zij zullen samenwerken met het CLB en met de pedagogische begeleidingsdienst.
- 2 Elke school verantwoordt haar deelname aan het initiatief vanuit het geheel van acties die ze opzet om meer gelijke onderwijskansen te realiseren.
 - 3 De vorming van de tutors moet praktijkgericht zijn en veel belang hechten aan coachings- en begeleidingstechnieken. Ook tijdens het tutoringtraject is er regelmatig ondersteuning voorzien voor de tutors zowel op didactisch als op pedagogisch en relationeel vlak.
 - 4 De instrumenten die gebruikt worden om de effecten van de interventies te meten zijn gekoppeld aan de operationele doelstellingen die het initiatief nastreeft en omvatten onder meer een eigen instrument waarmee de tutor zijn interventies, het doel van die interventies en de resultaten van die interventies kan optekenen.
 - 5 Bij de evaluatie en de opvolging, zowel van het traject dat een bepaalde tutor volgt met een bepaalde tutee als van het initiatief in zijn geheel, maakt de initiatiefnemer gebruik van deze aantekeningen.
 - 6 Elk initiatief tekent een duidelijke organisatie uit op alle echelons van het initiatief.

10.4 Nood aan uitwisseling

In hun rapport wijzen de onderzoekers ⁽³⁰⁾ erop dat er een overkoepelend platform nodig is waarop de diverse tutorinitiatieven elkaar kunnen vinden voor inhoudelijke input, visieontwikkeling en uitwisseling over resultaten en ervaringen om op die manier de begeleidingsprojecten te optimaliseren.

Voor de Vlor kan zo'n overkoepelend platform waardevol zijn, maar hij vindt het belangrijk dat zo'n platform van onderuit groeit, vanuit de school of de hogeschool.

10.5 Nood aan wetenschappelijk onderzoek

Om de kwaliteit van de student tutoring in het Vlaamse onderwijs op te volgen en te garanderen is er volgens de Vlor nood aan wetenschappelijk onderzoek over de effectiviteit en de meerwaarde van student tutoring voor de bestaande ondersteuningsinitiatieven ter bevordering van meer gelijke onderwijskansen.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Demeulemeester
voorzitter

³⁰ De Backer, L. en Van Keer H., Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, Koning Boudewijnstichting, idem, blz. 145